

Література

- Близнюк, С. (2008). Сучасні тенденції реформування шкільної хімічної освіти у Великій Британії. *Біологія і хімія в рідній школі*, 5(6), 32–34.
- Грицай, Н. (2023). Природнича освіта в Україні: реалії та перспективи. *Природнича освіта і наука*, 1, 5–10. <https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/natural/article/view/19/17>
- Локшина, О. І. (ред.). (2021). Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: монографія. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 350 с. <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-13.pdf>
- Набок, М. (2017). Сучасні тенденції розвитку загальної середньої освіти України. *Витоки педагогічної майстерності*, 19, 247–253.
- Степанюк, А., & Жирська, Г. (2020). Організація партнерської взаємодії в системі «ЗВО-Школа» у процесі підготовки майбутніх учителів хімії та біології. *Біологія і хімія в рідній школі*, 2, 40–43
- Шапран, Ю. (2021). Сучасні тенденції розвитку природничої освіти в педагогічних університетах. *Вісник*, 12(168), 75–79. DOI:10.5281/zenodo.4769249

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ У МОДЕЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ЛІТЕРАТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ДЛЯ 7–9 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З КЛАСАМИ (ГРУПАМИ) З УГОРСЬКОЮ, РУМУНСЬКОЮ ТА ПОЛЬСЬКОЮ МОВАМИ НАВЧАННЯ

Олена Фідкевич, к.пед.н.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Інтеграція змісту освіти є одним із пріоритетних напрямків розвитку сучасної української школи в контексті її модернізації. Ця тенденція спостерігається і в мовно-літературній галузі. Утім, як і всі новації, цей процес характеризується наявністю певних проблем, як от: завеликий обсяг змісту інтегрованих курсів, не виважені шаблі та форми інтеграції, створення програм інтегрованих курсів шляхом механічного поєднання декількох навчальних курсів в один, незначна кількість нових, цікавих для

дітей творів літератури, невідповідність обраних творів психолого-віковим особливостям учнів/учениць.

Метою дослідження є визначення особливостей реалізації інтегративного підходу до навчання літератур (зарубіжної та національної) на прикладі модельних програм інтегрованих літературних курсів для 7–9 класів закладів загальної середньої освіти з класами (групами) з угорською, румунською та польською мовами навчання.

Основні питання, які цікавили нас у ході дослідження: принципи інтеграції, особливості та обсяг змісту програми, критерії його відбору, а головне – відображення в програмах компетентнісно та особистісно орієнтованих підходів, які виголошені у Концепції НУШ, та відповідність програм вимогам нового Державного стандарту середньої базової освіти 2021 року.

У переліку програм, які отримали гриф МОН, представлено модельні програми таких літературних курсів: «Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5–9 класи» (Говорнян, Л. С. та ін.), «Інтегрований курс польської та зарубіжної літератур. 5–9 класи» (Лебедь, Р. К.), «Інтегрований курс угорської та зарубіжної літератур. 5–9 класи» (Браун, Є. Л. та ін.).

Було проаналізовано пояснювальні записки, у яких мали б бути представлені принципи інтеграції, за якими формуються ці інтегровані літературні курси.

У пояснювальній записці модельної програми «Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5–9 класи» таке обґрунтування відсутнє, подається лише загальна теза – «перелік художніх творів для вивчення в 5–9 класах укладений відповідно до вікових особливостей дітей і підлітків на підставі рекомендацій науковців, учителів, психологів, бібліотекарів, а також результатів досліджень кола дитячого та підліткового читання школярів різних вікових категорій». Пояснювальна записка до «Програми інтегрованого курсу угорської та зарубіжної літератури» 5–9 класи взагалі містить лише перелік «складових літературного компонента: емоційно-ціннісної, літературознавчої, загальнокультурної і компаративної ліній».

У пояснювальній записці до програми «Інтегрований курс польської та зарубіжної літератури» наголошується на тому, що у «7–9 класах програма навчання є перехідною від пропедевтичної до систематичної, використовує хронологічний принцип інтеграції навчального матеріалу, який поєднаний у розділах за послідовністю епох». Такий підхід, на думку авторки програми, дозволяє ознайомитися з польською літературою у контексті світової

літератури, формувати в учнів/учениць компаративні уміння – порівнювати дії та поведінку героїв, події і обставини в літературних творах різних народів.

Другий аспект нашого дослідження – це безпосередньо зміст програм.

Зазначимо, що перелік зазначених у програмах творів викликає питання про доцільність їхнього інтегрованого вивчення, не увиразнено принципи, за якими формується коло читання учнів 7–9 класів.

Наприклад, у програмі «Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5–9 класи» у 8 класі після біблійних притч автори пропонують для вивчення сонети Франческо Петрарки, рубаї Омара Хайама і роман Жюль Верна «Діти капітана Гранта», тематика та жанр якого, на наш погляд, не дає можливості здійснити компаративний аналіз з творами, які знаходяться з ним в одному блоці. У 9 класі учням і ученицям пропонується вивчати роман «Мертві душі» Миколи Гоголя, який необгрунтовано вміщено у навчальний блок «Романтизм» (?) поряд із творами Уільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта» та Віктора Гюго «Собор Паризької богоматері». До того ж проблематика й історико-культурний контекст «Мертвих душ» далекі від інтересів і реалій життя учнів/учениць нової української школи.

Румунська література у програмі представлена переважно поетичними творами або творами малих прозових жанрів авторів класичної літератури ХІХ ст. – першої половини ХХ ст. Сучасні твори зарубіжних і румунських письменників у програмі відсутні.

Модельна програма інтегрованого курсу «Польська та зарубіжна література. 5–9 класи» розрахована на 2 години на тиждень. Вона відрізняється надлишковою кількістю і складністю творів для текстуального вивчення. Наприклад, у 7 класі – це понад 60 творів або уривків із них! Програма 8 класу містить міфи про Прометея, Тезея, Едипа, Сизифа, Богів на Олімпі, героїчні поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея», вірші Саффо, Анакреонта, трагедії Софокла, уривки із «Етики» та «Поетики» Арістотеля, твори епічної поезії Вергілія, ліричні вірші Горация, уривки з філософських праць Марка Аврелія, уривки із «Книги Виходу», «Книги Йова», «Нового завіту», «Апокаліпсису за св. Іоанном»; «Свідчення св. Августинна», «Легенда про святого Олексія», «Легенду про святого Франциска», «Пісню про Роланда», вірш Франсуа Війона «Великий Заповіт», уривки із «Божественної комедії» Данте Аліґєрі.

Із творів польської літератури пропонуються пригодницькі та фантастичні твори, у яких розглядаються проблеми, близькі визначеній

віковій групі учнів/учениць, утім твори сучасних авторів зарубіжної літератури відсутні у переліку для вивчення.

Модельна програма «Інтегрований курс угорської та зарубіжної літератури. 5–9 класи» у 7 класі пропонує вивчення творів переважно угорської літератури. Так, наприклад, у 8 класі зарубіжна література представлена творами лише трьох авторів: віршами Генріха Гейне «Життя поета» і «Ти, як квітка», романом Жюль Верна «Два роки канікул» і п'єсою Джона Бернарда Шоу «Пігмаліон».

Зміст усіх цих трьох програм представлено без урахування змістових ліній та основних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць, які визначені в Державному стандарті базової середньої освіти. Формулювання видів діяльності не відповідають загально прийнятим визначенням методів і прийомів опрацювання навчального матеріалу учнями/ученицями на уроках літературних курсів.

Отже, аналіз обраних для дослідження програм доводить, що інтеграція літературних курсів у закладах загальної середньої освіти з класами (групами) з мовами навчання національних меншин вже є сталою тенденцією.

Утім, досліджені програми потребують удосконалення: у пояснювальній записці мають бути визначені дидактичні приципи інтеграції та схарактеризовані її особливості; зміст має бути представлений за основними змістовими лініями, визначеними Державним стандартом; добір творів потрібно здійснювати відповідно принципу психолого-вікової доцільності, а їхній перелік має бути доповнений творами сучасних авторів, цікавих за тематикою і проблематикою школярам 7–9 класів; має бути чітко визначено відсоток творів зарубіжної та відповідно національної літератури, принципи їхнього розподілу у кожному класі; вимоги до навчальних досягнень учнів/учениць повинні відповідати вимогам Державного стандарту; форми навчальної діяльності потребують конкретизації та осучаснення.

Ключові слова: зарубіжна література, інтеграція, література національної меншини, 7–9 класи.

Література

- Кабінет міністрів України. (2020). Державний стандарт базової середньої освіти. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

Міністерство освіти і науки України. (2016). Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

ДОСВІД РОБОТИ ЦЕНТРІВ АКАДЕМІЧНОГО УСПІХУ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

Світлана Цимбалюк

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

З початком російської агресії на території України всі сфери життя зазнали змін, зокрема і освіта. Наразі перед освітянами постають нові питання модернізації системи освіти, враховуючи значний контингент вступників – ветеранів. Ветерани як здобувачі вищої освіти потребують особливої уваги та підтримки. Варто звернути увагу на Центри академічного успіху для ветеранів, які функціонують у США. Війська США, як відомо, беруть участь у миротворчих операціях у різних «гарячих» точках світу для вирішення військових конфліктів. Тому система освіти в США адаптована для роботи з ветеранами.

Одним з прикладів таких Центрів може бути – Центр академічного успіху для ветеранів університету штату Техас (Veteran Academic Success Center Texas State University) заснований у 2012 році капралом морської піхоти Міком Райт (Micah Wright). Метою Центру була академічна підтримка ветеранів ветеранами. Сьогодні Центр академічного успіху для ветеранів – це спільне зусилля між університетом і Департаментом у справах ветеранів (Veteran Affairs), щоб забезпечити комбатантів, ресурсами та програмою допомоги рівних для підтримки академічних успіхів. Програма допомоги рівному є багаторівневим підходом, включаючи допомогу на перехідний період, соціальну підтримку та академічні послуги. Центр пропонує тьюторство (tutoring), додаткове навчання (supplemental instructions) та коучинг (coaching).

Усі працівники Центру – це ветерани та члени сімей військовозобов'язаних.

Винятковим у роботі Центру є програма VASC Guiding, яка спеціалізується на підтримці ветеранів, які тільки розпочинають свою наукову діяльність. Інструктори надають допомогу як студентам університету, так і ветеранам штату Техас. Програма базується на принципі «рівний – рівному», тож